

31761 070162243

ОЛЕКСА СТОРОЖЕНКО.

ПОВІДАНЯ

Ціна 15 центів.

P9
3948
25
A7

1917

З друкарні „Свободи“, 83 Grand St.,
Jersey City, N. J.

З М И С Т :

	стор.
Два брати	3
Жонатий чорт	9
Чортова коршма	14
Розумний бреше, щоб правди добути	21
Межигорський дід	26

*Presented to the
LIBRARIES of the
UNIVERSITY OF TORONTO*

by

JAROSLAW AND HELEN
SEMOTIUK

ОЛЕКСА СТОРОЖЕНКО.

ОПОВІДАНЯ

1917

■ З друкарні „Свободи“, 83 Grand St.,
Jersey City, N. J.

ДВА БРАТИ.

У багатого пана було двоє синів. Старшенький удав ся собі тихий, слухняний, все за книжкою сидів, а меншеньке таке вродилось швидке, шаловливе, — тільки йому й діла, що гаса було по господі, шпурляє камінням та собак бе. Раз іде старець побіля двору в сімряжці, а меншенький панич вихопивсь на вулицю та й давай цькувати його собаками. Ну, сказано: собака і на владику бреше; — от вони й рвуть, а старець уговорює панича: „Гріх тобі”, каже, „синку, знущатись над старими людьми; за се”, каже, „Бог тебе покарає!” А панич ще гірш цькує і язик йому висолоплює, так що старець годі вже поучати, та скоріш на втікача. Розсердив ся той старець на меншенького панича, та зараз съятуому Петрові й пожалів ся. „Съятивий Петре”, каже: „покарай його за мене, щоб він, ледащо, десятому заказав, як цькувати старих людей собаками!” А Петро й каже: „Добре, тільки не зараз; тепер воно ще дурне хлопя, не зрозуміє тій кари; а от, як виросте, то вже хиба тоді”.

Повиростали паничі, а там, як помер батько, то вони поділились худобою, поженились і сами стали жити панами. Старшому Бог у всьому помогає: посіє шпеницю, то вона виросте заввишки з чоловіка і по четверті з копи зерна дасть; а у меншого — або градом вибє, або оврах¹⁾ понівечить. Старший збудував караван²⁾, і жене таку горілку, що люде зо всіх сло-

1) Оврах — суслик (гризун польовий, завбільшки як щур, зносить зерно до своєї нори). 2) Караван — горальня.

бід³) ідуть до його купувати, а у меншого така смердюча, що й до носа ніхто не донесе. У старшого сте-пи вкриті гуртами, отарами, табунами⁴), а в меншого усе видохло і перевелось на не-відь-що. Тільки й дає йому Господь діточок: що рок, то й пророк; народилось їх з пятнадцятеро. Старший брат і нї гадки собі, лежить та загріба гроши лопатою: усе йому Бог дає; а менший працює, як риба об лід побивається, а нічого не вдіє, ні в чому нема йому талану. Все спродав, що в його було: і степи з хуторами, і гаї, і так знищав, що нема в його нї одежини, нї шматка хліба. Голодна дітвора голосить, а він з жінкою сидить та плаче. Плакав, плакав, а далі й просить свого янголя-хранителя: „Змилуй ся”, каже, „хоч ти надо мною! Полети до Господа, та вимоли міні з дітками хоч по шматочку хліба!” Полетів янголь і росказав Господу, яке лихо терпить менший брат, та й каже: „Боженьку мій милий, дай ім хоч по шматочку хліба!” — „Добре”, каже Бог: „нехай же він іде до старшого брата і попросить хліба; як не дастъ, то нехай у нього молотить з коробки; як же й з коробки не дастъ, то нехай з ним так згодить ся: щоб тільки те зерно прийшло на його долю, котре впаде йому в постоли⁵), як він молотити-ме”.

Прийшов менший брат до старшого, а той сидить на рундуці⁶), такий гладкий та ситий, сказано — багатий; тільки вздрів свого брата, зараз встав і сховався в будинок. Через яку там годину, висилає спитать, чого брату треба? От менший і каже: „Прийшов до брата попросить шматок хліба собі і діточкам моїм”. А старший брат вибіг на рундук, та й крикнув: „Женітъ його з двору!” Менший знов просить: „Братіку мій, дай міні хоч з коробки молотить”. — „Не дам”, каже старший: „який з тебе молотник? ти міні тільки понівчиши пшеницю!” — „Ну, як так, „каже менший,

3) Слобода—свобідне від панщини і всяких дачок село. 4) Гуртами, отарами, табунами—стадами волів, овець, коней. 5) Постоли—ходаки з ліка, личаки. 6) Рундук—гаюк.

„то нехай тільки те зерно буде мое, яке попаде в мої постоли!” Старший брат засьміявся та й каже: „Добре; дайте йому молотить з тієї скирти⁷⁾, що затекла і миши поточили”.

Молотив бідолаха цілісінський день; увечері роззвузвався, дивиться — в постоли заскочило тільки два зернятинки. На другий день молотив — приніс три зернини, на третій — чотири; щодня прибувало тільки по одному зернятку. Оттак молотив сердега цілісінську зіму, а намолотив тільки з-пригорщ пшениці. Вернувся до дому; жінка з дітьми вийшла на-зустріч, і не пізнала сердешного; од праці висох, вичах, аж очі йому в лоб позападали, і так ослаб; що ледві до своєї хати припхався. Голодні діти обступили батька, просять хліба, а він їм і показує пригорщ пшениці, що вимолотив; а слози так і капають на ту пшеницю. „Бачите, діточки”, каже; „більш сліз витекло і трудового поту, як тих зернят, що для вас намолотив; слізами ж”, каже, „нікого не нагодуєш, а од трудового поту ніхто ще не сидів голодний, — тільки я з вами, мої безталанні діточки!” Далі і каже янголю: „Що міні на сьвіті робить з сією пшеницею: змолоти та спекти, то й одному їсти нічого?” Полетів анголь до Бога та й пита: „що робить меншому брату з тією пшеницею, що вимолотив?” — „Нехай”, каже Бог, „попросить у брата землі та й посіє”.

Знов потяг менший брат до старшого. „А чого тобі треба?” пита старший: „чи не скотілось ще з постола молотить?” — „Ні”, каже менший: „прийшов до тебе просить земельки, щоб посіять ту пшеницю, що з ласки твоєї намолотив”. — „А багацько намолотив?” пита старший. — „Ось скільки”, каже менший, і показує йому ту пригорщ. — „Добре”, каже старший, — а сам рेगочеться, аж за живіт береться: „дам тобі землі, скільки душі твоїй завгодно! Іди ж у царину, — там єсть лан десятин в пятдесят, а може і більш буде; то коли достане сієї пшениці, то хоч увесь

7) Скирта — стирта.

засівай, — нехай тобі Бог помагає!” Подякував менший брат страшого, пішов собі до того лану та й почав сіяти. Сіє та й сіє, — відкиля та у Господа й пшениця береться, неначе з рукава сиплеться, як дощ шумить. Цілісінський день сіяв, аж поки всього лану не засіяв, іще й осталось з пригорщ, стільки, скільки й було. Так вже, бачите, дав йому Бог милосердний. „А що”, спитав старший брат, побачивши меншого: „чи стало тобі лану?” (а сам съміється). „Ні, не стало”, каже менший: „ось скільки ще осталось пшениці”. — „Брешеш”, каже старший: „ти маєш не сіяв, бо стільки міній учора показував”. — „Піди, подивись”, каже менший, „коли ти ймеш віри”. Поїхав старший в царину; дивить ся, аж справді,увесь лан засіяний і заволочений. „Що воно за притча⁸⁾ така?” подумав собі, та й каже: „Побачимо, який з цього пива буде квас!”

Незабаром зійшла пшениця, така густа та рясна, як щітка, — аж весело на неї глянути; а та, що на лану старшого брата, ледві з землі вилазить, жовта і позакручувалась. Завидно стало старшому брату, — от він і каже: „Ні, вже вибачай, брате, не оддам я тобі цього лану, — бери мій”. Нічого робить меншому; прийшов до дому та й плаче. Полетів янголь до Бога: „так і так”, каже: „старший брат обіжає меншого; що звелиш робить бідоласі?” А Бог і каже: „Нехай бере братів лан, а сей я градом вибю”.

Недовго і втішав ся старший брат одібраним ланом: набігла хмарка, — як учистить град з курине яйце, всю пшеницю до стебла вибив. Розсердив ся старший брат. „Се”, каже, „ти міній таке нещастє приніс: з роду цього зо мною не було; не хочу твого лану, — я свій назад беру!” Знов заплакав менший брат і знов янголь полетів до Господа за порадою; а Бог і каже: „Нехай не журить ся! я зроблю його лан таким, як і був”.

Послав Господь хмарку на витолочений лан, во-

8) Причта — притичина, пригода, приключка.

на його і теплими дощами скропляє, і вкрива по холодним зорям, і вітерцем продува, стереже його, пестує як рідна мати свою дитину. У Бога, кажуть, усе за дверима: відкиля що й взялось! і пшениця розрослась і заколосилась на-вдивовижу. Аж ось іде Петро з старцем по-над тим ланом, а старець і каже: „Подивись лишень, съятий Петре, яку Бог пшеницю вродив: з-роду такої не бачив!” — А Петро й пита: „А знаєш, чия се пшениця?” — „Не знаю”, одказує старець. — „Се того чоловіка”, каже Петро, „що цькував тебе собаками”. — „Глянь”, подумав старець: „не багацько ж буде йому користі з сієї пшениці: я так зроблю, що скільки б він кіп не навантажив на віз, то більш з нього не вимолотить, як один тільки мішечок”. Зрозумів сю його думку съятий Петро, та як вернув ся до себе, зараз і попросив Бога послать до меншого брата янголя. „Скажи”, звелів йому Бог, „щоб він, як буде перевозити пшеницю, не більш клав на віз, як по одному споночку”.

Зжив менший брат свою пшеницю і перевіз, як йому велено. Став молотити: що вдарить ціпом, так йому мішок пшениці і висиплеть-ся. Позасипав повнісінські закроми⁹⁾, іще й здоровенні ворохи¹⁰⁾ стоять на току, — нікуди вже й ховать. Знов іде Петро з старцем побіля току меншого брата, а старець і каже: „Дивись лишень, съятий Петре, скільки Бог дав съому чоловікові пшениці; та яка-ж гарна та чиста, нема в ній ні зани¹¹⁾ ні куклю”. — „А знаєш, чия се пшениця?” пита съятий Петро. — „Не знаю”, одказав старець. — „Се того чоловіка”, каже Петро, „що цькував тебе собаками”. — „А щоб він не діждав з сієї пшениці хліб божий їсти!” скрикнув старець, — аж почевронів з досади: „щоб той”, каже, „подавив ся першим шматком, хто його й їсти-ме!” Знов попрохав Бога съятий Петро, знов послав Бог янголя

9) Закроми (рос.) — засіки. 10) Ворох — купа (збіжка, полови). 11) Зана — таке зілля, що як доспіє, то неначе сажа з квітки сиплеться і темнить пшеницю.

до меншого брата: „Скажи”, каже, „йому, щоб він напік з пшениці буханців, і крий Боже, щоб не єв і не куштував, які вони, а нехай несе їх у церкву божу і роздасть старцям”. Напік менший брат буханців повнісіньку торбу та й поніс до церкви. Як скінчилася служба, от він і вийшов на цвінттар, а той старець сидить собі з краю, протягує руку і голосить: „Христа ради!” От, менший брат і дав йому першому буханець; а старець трошки проголодавсь, хіп той буханець, укусив та, не розжувавши гаразд, хотів проковтнути, та й подавив ся. Тут інші старці почали його в спину штовхать, — хто кулаком стусоне межі плечі, хто костилем¹²⁾ ткне під ребро, хто затопить по потилиці, — на-силу вибили йому з глотки той шматок.

Стрів ся старець з Петром, та й каже: „Яка сьогодні зо мною кумедна притча трапилась: трохи був на смерть не подавив ся!” А Петро йому й каже: „Се тобі, старче, так Бог зробив за те, щоб другому не бажав давитись. Розсердив ся єси на дурне хлопятко, що цькувало тебе собаками, та й став вадить чоловікові, который на своєму віку доволі приняв того лиха, а не зробив ся ж лedaщом. Та ще хотів, щоб він подавив ся першим шматком хліба, добутого сльозою та трудовим потом!” — „Господи!” сказав тоді старець: „Ти один і милосердний і справедливий! помилуй мене грішного; ніколи вже не буду вадить тому чоловікові, котрого ти милюеш!”

З тої пори перевернуло ся щастя братів. Менший став багатіть, а старший все стратив і прийшов до меншого голодний і холодний, за шматком хліба. Менший приняв його як брата рідного, бо скочтував на своєму віку гіркої, так знав, що таке лихо; — наділив його землею, скотиною, построїв йому будинок, а сам ще багатший та щасливіший став.

12) Костиль (рос.) — костур.

ЖОНАТИЙ ЧОРТ.

—0—

Давно вже люде кажуть, що „і сам чорт не пізна, яка з дівчини вийде молодиця”. Дівчиною вона і смирна і покірна; слуха матір, батька боїть ся, старших поважа; вийде на вулицю, то й очей не зведе, а коли зачепить її який парубок, то вилає або заплаче. Подивітесь ся ж, яка з неї молодиця, що вона виробляє з бідолашним чоловіком! І морку скромадити¹⁾, і кирпу гнє²⁾, і од завійниць³⁾ гедзається, а деколи рогачем і тъху дастъ⁴⁾ неборакові, і цибулькою нагодує⁵⁾. І з парубками вже не та: не насуплюється, а зуби до них скалить і бісики пускаб⁶⁾; між людьми не сидить мовчки, а цокотить, кого попало і коренить і ганить, а часом і москаля підвезе⁷⁾, та ще й очей у рябка не позича, — жива на небо лізе. Так що будеш робить з такою жінкою?... Швидче тікай до чорта з рогами, коли не хочеш дутеля⁸⁾ ззісти.

Не брешуть же й люде, кажучи, що і „сам чорт не пізна, яка з дівчини вийде молодиця”, бо так воно й справді вийшло. Оженив ся чорт, та й добув собі таку жінку, як ся молодиця, що я росказував. Зараз побачив сердешний, бо не дурно був чортом, що втяв до гаплика⁹⁾, — не переливки, бачите: і місяця з нею

1) Морку скромадити — бурчати на чоловіка, дорікати, грімати.
2) Кирпу гнути — дерти носа до гори. 3) Завійниця — сильний біль в животі з кольками. 4) Тъху дати — побити. 5) Цибулькою нагодувати — до гіркого плачу довести. 6) Бісики пускати — очима стріляти. 7) Москаля підвозити — обдурювати, ошуковати. 8) Дутель — пустих оріх; дутеля з'їсти — умерти. 9) Втяти до гаплика — зробити дуже не до хаду.

не прожив, ухопив шилом патоки, та й дав од неї драла не оглядаючись.

Плентаеться чортяка по съвіту, і пекла одцуравсь, бо добре зна, що жінка і там його знайде, і відтіля з-за печі витягне; і вже так його налякала, що й чужих жінок жахається: де ні вздрити очіпок або плахту, то й ховається, і очі заплюшує, як жайворонок, углядівши шуліку¹⁰⁾). Раз, як ховав ся він по закамарках, нахопив ся на його якийсь чоловік, трохи з ніг не звалив.

— Тю, на твого батька! — скрикнув чорт. — Відкиль се нечиста мати тебе пре?

— Втікаю од жінки, — одказав чоловік: — нехай вона сказить ся!

— Од жінки? — спитав чорт. — Куди-ж ти тікаєш? скажи й міні, будь ласкав.

— До чорта з рогами! Тепер і він міні не страшний.

— Ну, коли так, то не ходи ж далеко його шукати: я тобі чорт!

Чоловік, почувши се, дуже злякавсь, хотів був уже п'ятами йому накивати, а чорт його зупинив, та й каже:

— Не жахай ся, голубчику: я й сам утік од жінки; далась вона й міні у знаки!

Люде кажуть: біда одна — людей єдна. От вони і пішли собі у-двох, як добрі товарищи. Чоловік росказує чортові про свою жінку, а чорт про свою. Нічого казати — обидві добрі, годилося би обоїх на одну осику повісити. Далі чорт і каже чоловікові:

— Ти міні, чоловіче, ніякої поради не даси, а я тобі у великій пригоді стану.

— У якій же ти міні пригоді станеш?

— От у якій: я буду ускакувати в утробу жінкам, та й буду їх мордувати; а ти мене виганяй, та й загрібай гроші лопатою, от-що!

— Добре! тільки не вскакуй в утробу моєї жінки:

10) Шуліка — каня.

там така гаспедська утроба, що ти й кінця краю не знайдеш; там саме пекло, та мабуть там уже і без тебе сто кіп чортів сидить, коли не більш!

— Ет, хиба опріч наших жінок і людей на сьвіті нема?...

Як згодились, так і роблять: ускочить чорт в утробу якій-небудь бідолашній і зачне мордувати, а чоловік прийде, поворожить, пошахрує та й вижене чорта. Не пройшло й місяця, як у чоловіка повнісінький капшук золота і срібла. Як тут не розприндитись¹¹⁾ і не зачванитись? З грошима вже йому і жінки не страшно: од нового очіпка, плахти, намиста з дукачами хоч яка притихне, хоч якій пельку заткнеш. От він за щось заспоривсь із чортом, полаявсь, та й накликав на себе лихо: чорт розсердив ся, та й каже:

— Е, трівай же, иродів сину! Не вмів мене шанувати, так покоштуеш же ти в мене жару!

Розійшов ся чоловік із чортом і байдуже собі: гуляє по шинках, розхожує з музицою по ярмарках, а чортяка тим-часом готує йому добру халазію¹²⁾). Та й не хитрий же диявольський син¹ забрав ся в утробу якісь княгівні, одним-одній дочці у батька, та й мордує небогу, так що князь, глядючи на її муки, аж слізми умивається, аж волосся на собі рве. (А се ще діялось, коли хочете знати, ще за Польщі, як Україною князі орудували). За всього свого князтва зібрал князь лікарів, знахурів, — так ні один нічого не вдіє, ніхто поради не дасть. Аж хтось і каже князеві, що є такий чоловік, що чортів із утроби випружує¹³⁾). Як се почув князь, зараз і розіслав за ним гонців, щоб хоч під землею його знайшли, щоб без його і не верталися. Не довго й шукали нашого неборака: десь у шинку знайшли і помчали до князя. Як побачив його князь, то аж кланяється та просить; а звісно, як ті магнати чого просять, то х'ч він і кланяється, а за

11) Розприндитись — набундючити ся, згордіти. 12) Халазія — прочуханка. 13) Випруджувати — виганяти.

шабельку береться: коли не зробиш, чого бажа, то я голову одчеше; як кажуть: і гроши дає, і шкуру дере.

— Вирятуй — каже князь, — мою дитину, то я тобі пів князтва мого віддам, а як не вирятуеш, то спалю тебе на тихому вогню!

— Погано, Тетяно! — подумав неборак: — якось приходить ся не до чмиги¹⁴⁾. Зараз пізнав, що се біссяка налагодивсь йому оддячити; нічого робити: до чорта; сюди-туди, круть-верть — чого не робив, як ні панькав і перепрошував чортяку, — не хоче гаспедів син!

— Князь обіцяв міні пів князтва, — каже чоловік, — то я тобі оддам ту половину; тільки покинь княгівну!

— Ет! — каже чорт: — магнати щедрі на обіцянки; вони тоді тільки й не збрешуть, як обіцяють кару. Залле він тобі за шкуру сала!

Не вилазить диявольський син із княгівни, та й не вилазить, — ще гірш її мордує. Не рад уже бідолашний чоловік і тим грошам, що зібрав! уже б і до жінки вернувсь. Хотів був утікти, так не можна ж: приставили за ним калавур і так його пильнують, як ока.

Пройшов тиждень, другий, а княгівні усе гірш та гірш. От князь і розлютувавсь:

— Ти, — каже, — усіх вілічував, а моєї дочки не хочеш? От тобі строку¹⁵ одні сутки¹⁶). Як не виженеш чорта, то я з тебе зроблю вишварки¹⁷⁾.

Нічого робити бідному чоловікові; взяв, та й признав ся князеві, як на сповіді. „Оттак і так, каже: се чорт міні на пакость забравсь у твою дочку, щоб мене з съвіта зігнати. Йому того тільки й хочеться, щоб ти мене жаром нагодував”. Так що-ж? не йме віри князь!

— Брешеш, сякий-такий! Як не виженеш, то буде,

14) Чмига—шмига; не до шмиги — не до ладу, не до речі. 15) Срок—реченець, термін. 16) Сутки—дoba. 17) Вишварки—шварки; зробити вишварки з когось — на смерть побити.

як я тобі сказав. Вже для тебе не переміню свого слова: я — каже, — люблю правду!

— А щоб тебе з правдою! — подумав чоловік, почухавши потилицю. Не твоя се правда, а чортова.

Минули сутки, княгіvnї ще гірш стало. От князь і звелів неборака спалити, бо, бачите, любив правду. Скрутили бідолашному руки й ноги і положили на костер. Як припекли сердечного, так де в його й розум узявсь! вигадав, яким побитом протурити¹⁸⁾ чорта.

— Вижену, — рапетує, — вижену диявольського сина, тільки розвяжіть... батечки, голубчики!

Розвязали, він і побіг у будинки, прямо у ту сьвітлицю, де чорт мордує княгіvnу. Як убіжить, як крикне не своїм голосом:

— Тікай, чорте, жінка йде!

А чорт на-втікача, так прожогом у вікно, тільки шибка забрязчала, з собою і кватирку виніс!

18). Протурити — прогнати.

Чортова корщма.

—0—

Раз, походом із курської губернії в херсонські степи, переправившись через Дніпро, прийшов наш штаб на „дньовку” в село Сведовок. Село розкинулось в долині, а кругом оточували його високі гори, вкриті ювірним лісом. Міні сказали, що в лісі багацько вальшнепів¹⁾), і я, на другий день, пішов пополювати. Щоб не заблудитися в гущах, я узяв з собою хазяйського сина, парубка по двадцятому року; думаю собі: проведе, а часом як встріло на плесі качку, то буде кому й витягти. В лісі вальшнепів здіймалось до-біса, так за гущиною не зручно було стрілять; от ми, пообідавши у лісничого, й вибралися з нетрів ік Дніпру, щоб пополювати ще на качок та куликів.

Вже над вечір, як став стухати жар, поверталися ми у село луговиною. Не доходячи верстви зо три до села, побачив я на горі велику руїну мурівкою будови. Сонце сідало і огненним промінням освіщало темні мури, а за ними і наоколо чорнів ліс.

— Що се за руїна? — спитав я парубка.

— Се „Чортова корчма”, — одказав парубок.

— Як чортова?

— У сій корчмі колись, давно вже, шинкували чорти, та й досі що-року перед різдвом бенкетують тутечки з відьмами.

— Хто-ж бачив, як вони бенкетують?

— Були такі, що бачили та й росказували тим, що не бачили.

1) Валь(д)шнеп (рос.)—Woldschnepfe, бекас лісний, слонка.

Я зійшов на гору, щоб оглядіть руїну. Корчма була стародавньої будовлі: широкі стіни і покої під зводами²⁾. В першому покою, на камяному помісту, було розкидане скло од битих пляшок, кістки; а біля розваленої груби лежала кабиця³⁾, багацько битих горшків і купа попілу з вугіллям. Видко було, що тутечки ще не так давно щось готували і добре гуляли.

— Так, так, — сказав я, — бенкетували, тільки не знаю хто: чи люде, чи чорти?

— Кому-ж більш і товктись тутечки, — одказав парубок, — як не чортам! яка нечиста мати понесе сюди чоловіка!

— Расскажи ж міні, хто довідався, що в сїй корчмі шинкували чорти? Як про се росказують?

— От як про се росказують стари люде, — почав парубок. — Ще за часів Січи, недалечко від сїєї корчми, доживав віку старий Запорожець. Мав він хату на дві половини, — на одній, у съвітличці, сам жив, а на другій жила бабуся, що його годувала і доглядала. Запорожця того всі поважали, бо дуже добра і чесна була людина; не гнула перед ним кирпи і старшина, ходили до його і прості люде, де-коли заходили й Татари (бо й по татарській знат) і Жиди; та він і чортів не цуравсь; — інколи й біси до його наверталися, то він було розпитує їх і бавить ся з ними.

— Раз, перед різдвом, тільки що вернувся він з всеночної, чує — щось шкряба біля дверей. Запорожець думав, що кішка, — тільки відчинив, а в хату шасть чорт; хука в лапки і підскакує халяндри⁴⁾, бачите — дуже приморозило, так чорта проняв циганський піт.

„Та й змерз же!” каже чорт: „такий мороз, що аж очі злипають ся! Будьте ласкаві, добродію, пустіть погріть ся”.

„Грій ся, вражай сину”, каже Запорожець, поскубши тихенько за вухо чорта.

2) Звід—склепінє. 3) Кабиця—огнище в сїнях або на дворі замість печі. 4) Халяндра—циганський танець.

„Спасибі вам, добродію”, каже чорт, „за вашу ласку”. Та й сів біля грубки.

„Відкіля се”, спитав Запорожець, „нечиста мати тебе принесла?”

„З-далека”, каже чорт, „аж з того краю сьвіта!”

„Що ж ти там робив?” спитав старий.

„Звісно що”, каже чорт: „ізкушав людей. Що ж нам чортам більше й робить...”

„І не обридне вам”, каже Запорожець, „чорти-батька-зна чого блукати по сьвіту! пора б вже вам і вгамувати ся...”

„Е, добродію”, каже чорт, збіднившись, „не наша сила, не наша й воля: — і в нас є старшина, сиріч начальство... треба, бачите, слухати ся; скачи, враже, як пан каже. А то який би його біс оттак і по сьвіту товк ся! Подивіть ся лишень на мене: гасаючи, всі кіхтики на лапках попростирав, і шерсть на боках повиласила!... Та ще, коли-б ви знали, що вони вигадують тамечки у пеклі: понастроювали скрізь тих шинків, корчм, запроважають бенкети, ігрища, гоцаки, тропаки, гопаки!...”

„Не велика ще біда”, каже Запорожець, „з тих шинків, корчм і ігрищів: прийде чоловік у шинок, випе собі на здоровя чарку горілки, з’ість оселедець, другий; зберуть ся на празник або в неділю парубки та дівчата, погуляють собі, потанцюють, а деякі спа-рують ся і одружать ся...”

„Коли-б так!” каже чорт, „то б нічого було й казати; а то хоч-би і в сій корчмі, що біля вас... Чи ви знаєте, добродію, хто там шинкує?...”

„Казали — якийсь Жид”, каже Запорожець.

„Який вам Жид!” одказав чорт зареготовавшись: „наш таки чорт, та ще й з Київа відьми налітають”.

„Глянь!” каже Запорожець: „не знав я цього, а то б пішов подивитися!... А ти-ж, чорте”, пита, „що там робиш?”

„Що я роблю?... Танцюю”, каже чорт: „сьогодні важний задамо бенкет, і музика таки наша, пекельна буде, а вже які відьми з Київа назлітають ся, на віки

гарні! Приходьте, добродію, до нас, побачите, як я буду танцювати гопака і гоцака!"

„Пішов би”, одказує Запорожець, „так нікому-ж мене провести, старий вже з-біса став...”

„Я-ж вас проведу”, каже чорт, „разом і підемо”.

„Добре!” каже Запорожець: „побачимо, як там у вас, у чортів, люде бенкетують”.

— Виголивсь Запорожець, одяг червоний жупан з вильотами, що пообшивані брузументами⁵⁾, обувсь у чоботи сапяньці, підперезав ся шалевим поясом, причепив шаблюку, і вусів не забув навапсить⁶⁾), та взявши чорта за хвіст, і пішов у корчму. Як зблизились ік корчмі, приглядується Запорожець, аж перед ним не чорт вже, а парубок у чорному кобеняку⁷⁾), підперезаний червоним поясом, в смушевій шапці; і вже тримає його не за хвіст, а за кобеняк.

— Увійшов Запорожець у корчму, дивить ся — народу повнісінко як у церкві; по всіх лихтарях по-засьвічувані съвічки: дарма що шабашкові, а палають неначе воскові в ставниках. Тільки вгледів орендар Запорожця, зараз і підскочив до його з пляшкою.

„Мозе пан добродзій”, каже, „позволі килішек гданської вудки?”

„Всип”, каже Запорожець: „побачимо, що там за гданська!”

— Випив Запорожець — аж зацмокав: така кріпка та смачна.

„Мозе сце”, каже орендар, „пан добродзій позволі килішек?”

— Випив Запорожець і другу. Якось йому повеселішало, неначе помолодшав. А тут як ушкварять музики джинжируху!⁸⁾ — та й гарно ж грали, матері їх лихо: скрипція так і виспівує, бубни і гудуть, гуркотять, цимбали мов дзвоники дзвонять. Як почув старий, так аж жижки у його затрусились, сами ноги затупотіли. Зараз і почали танцювати. Дівчата такі

5) Брузумент — гальон, карунка. 6) Навапсить — навоскувати, намастити, щоби штівні були. 7) Кобеняк — верхня одяга (опанча) в богородицю. 8) Джинжируха — веселий та скочний танець.

гарні, одна в одну. Пішов у танець і той чорт, що привів Запорожця. Знатно танцює, гаспедів син! Не вдергавсь і старий, ну й собі по запорозькій: і ви-крутасом, і вихилясом, цокотить підківками, вистри-бує, ноги висче голови задира. Парубоцтво й дівчата кругом обступили, дивують ся, і на чорта вже не дивлять ся. Танцював старий, поки в його духу не захопило. А тут де не взявся орендар з пляшкою і знов до його:

„Мозе пан добродзій позволі килішек вудки?”

— А Запорожцю того тільки й треба: випив, трошки оддихав і знов пішов із чортом козачка. Як натанцювались, повів чорт старого по других покоях. Увійшли в один, — все парубки та дівчата, сидять собі парками, розмовляють і чоломкають ся. Увійшли у другий, аж там грають у карти: на столі купи грошей, мідні й срібні, а кругом стола людей-людей: були між ними і з сивими чубами... Не счув ся Запорожець, як і сам став грать. Здали карти раз, в-друге — вже й таляра програв! Шо за біс! думає собі, — у одного чоловіка усе хлюсти⁹⁾). Коли зирк, аж він вийма з кишені карти. Запорожець черк його по пиці, а той старого за груди.

„Е, нї”, гrimнув Запорожець, „пострівай, роби що-небудь одно: коли шахруеш, так і шахруй, а я почав тебе бить, так і буду товкти!” — Та і вдруге йому затопив.

— Той гвалту; відкіля нї взявся орендар, до Запорожця, як крикне:

„За-сцо ви бете моїх гостей?... Ми вас прозенемо з кумпанії!...”

„Мовчи, чорте”, гrimнув Запорожець, „зась тобі до людей, знай своє пекло!...”

„Який я цорт”, одказує орендар, „я цесний єврей!”

„Брешеш”, каже Запорожець, „от як стягну з тебе жидівські галанці, та й відотну тобі хвіст, щоб зінав, як приймати шахрай до гурту!...”

9) Хлюсти — козирі або інші добре карти.

— А чорт, що привів Запорожця, смик орендаря за шлафрок.

„Хто сахрує, хто?” загугнів арендар, неначе й не знає, хто.

„Ось хто”, гримнув Запорожець, та знов черк по пиці шахрая.

— А арендар до його:

„Як ти осьміливсь ошукувати пана добродзія?”
Далі каже другим: „забираїте, панове, його гросі і зеніть з карчми!... Я приймаю тільки цесних людей!”

— Духом розхапали гроші, женуть шахрая в потиліцию, а Жид до Запорожця з пляшкою.

„Мозе пан добродзій позволі килішек вудки?”

— Частує Запорожця, а тут прибігли дві дівчини, такі гарні, певно відьми: білі, повні, щоки горять, очі як зірочки ясніють; втомились танцюючи, так повні груди так і підіймають ся до-гори. Вхопили старого під руки та й повели.

„Потанцюйте ще, добродзію”, просить: „люде кажуть, що мабуть у вас чорти сидять в чоботях!”

„А може й сидять”, каже Запорожець, „бо чорт мене обував”.

— Знов пішов гайдука¹⁰⁾ садить, так за відьом і держить ся; на-силу вже чорт вивів його з корчми. Сказано, запорозька натура, і байдуже йому: з ким би не гулять, аби гулять!... Повів чорт Запорожця додому; на-силу диба неборак: дуже таки втомив ся, обома руками держить ся за хвіст, аж стогне сердечний чорт. Як дойшов старий до своєї господи попрощав ся з чортом, та й став стукати у двері. Відчинила бабуся, съвітить, а Запорожець до неї, ну її обійтися до серця тулити, а баба від його трохи каганця не впустила..

„Бог з вами, добродзію!” каже: „що се ви робите, чи ви не здуріли?”

— На-силу його утихомирила і положила спати.

10) Гайдук—танець з присюдами.

На другий день прокинув ся Запорожець, дивить ся
— бабуся стоїть біля його ліжка.

„А що”, спитав Запорожець, „чи вже благовістили до церкви?”

„Де вам благовістили!” каже баба: „добрі люди вже й пообідали; я вже думала, чи не заснули ви на віки вічні!”

— Як схопить ся Запорожець, як крикне:

„Ну не бісового-ж тобі сина й черти! чого гаспеди наростили: на різдво не довелось міні в церкві бути й Богу помолитися! „Ні, каже, „сього не можна... Як таку волю їм дати, то вони всіх людей з пантелику зібуть; мабуть не я один опізнився до церкви!...”

— Одяг ся і пішов до попа, росказав йому все, як було, зібрали мирян, порадились, та й рішили: спалити діявольську корчму. Так хоч і спалили, а все-ж таки що-року, перед різдвом, товчут ся і бенкетують тутечки черти й відьми. Як бачите, — ніхто й цегли не бере на груби, боять ся. Так ся анахемська руїна мабуть буде стоять аж до кінця сьвіта!...

— Добре, — додав парубок, — що тоді були на сьвіті такі люди, як отсей Запорожець, що росказую: було й кому довідати ся, що шинкують черти; а теперечки кожному байдуже...

РОЗУМНИЙ БРЕШЕ, ЩОБ ПРАВДИ ДОБУТИ.

(Приказка).

Жив собі у якімсь містечку дуже багатий крамар; було в його до чорта грошей: повнісінька скриня карбованців і талярів. Як же вмер і три його сини стали ділить ся худобою, то в тій скрині й залізного шага не знайшли. Стали брати міркувати, кому б загарбтать ті гроші? не взяв же їх старий з собою на той сьвіт, та й з чужих людей ніхто до них не заходив, і скриня замкнута, а грошей чорт-ма... Думали брати, гадали, що їм на сьвіті робить? от старший брат і каже:

— Ходімо у паланку¹⁾ до військового суддї, нехай він нас розсудить, хто з нас тріох злодій, бо вже oprіч нас нікому і вкрасти тих грошей.

Згодились брати, і пішли у паланку до військового суддї. А той суддя такий був розумний та спритний, що яке б темне діло не було, то зараз його на сьвіт виведе, а гляне на чоловіка, то й думку його відгадує. Прийшли брати до суддї, вклонились, положили, по звичаю, на сирно²⁾ буханці, та й росказали йому про своє діло.

— Пострівайте ж, люде добрі, — каже суддя: — дам пораду другим, та й об вашім ділі поміркуємо.

Як випровадив суддя тяжущих³⁾ і запросив братів у сьвітлицю:

1) Паланка—місце укріплене (частоколом), місце пробування полкової старшини. 2) Сирно—маленький столик, доокола котрого сидять на землі. 3) Тяжущих—(рос.)—позиваючих ся, процесуючих ся.

— Сідайте, люде добрі, — каже, — та скажіть міні, чи ви бачили коли нашу сотниківну?

— Як не бачить, — одказують брати: — бачили, на всю околицю краля, здається на всьому сьвіті не знайти такої гарної та сановитої⁴⁾ дівчини як вона!

— Ну, так добре ж, що бачили, — каже суддя: — а чули ви, що вона одружилась з старим дідюгою, черкаським повковником?

— Не чули, — скрикнули брати, — і не сподівались!

— Ну, так теперечки слухайте, що я вам казатиму; як роскажу про цю чудасію, так тоді вже і вам пораду дам. — „Між людьми була така чутка, що сотниківна кохала ся вже з якимсь крутиусом, чи шибайголовою, — так, бачите, не хотілось їй за старого; однак батько приневолив і небогу повінчали з повковником. Як повінчали, повковник і повіз до свого дворища молоду жінку. Звісно, товариство і придани⁵⁾ бенкетують собі, а князя й княгиню повели спати; як дружки повиходили з спальні, сотниківна пуща перед дідюгою навколошкі, та їй каже:

— „Слухай, нелюбе, кохалась я з одним козаком і заприсягались нікому більш, як йому одному, віддати моє дівоцтво: так коли хочеш, щоб я тебе поважала і до смерті була тобі вірною, то одпусти мене на ніч до моого коханого; як же не пустиш, то що-дня буду тобі змінять⁶⁾, сама пропаду і тебе за собою на той сьвіт потягну!”

Старий крутнув вуса, почухав потилицю, поміркував, та й одпустив.

— Одпустив! — скрикнув старший брат: — оттакого дурня знайди!

Кинув оком на його суддя, та й знов почав росказувати:

„А одпускаючи старий свою жінку, їй каже:

4) Сановитий — сатний, знатний, пановитий (з панським виглядом, манерами), елегантський. 5) Приданки — весільні гості (свояки) молодої. 6) Тобі змінять — тебе зраджувати.

— „Іди, та тільки нищечком, щоб ніхто не зневажав і не бачив, а то наробыш і собі і мінії недоброї слави”.

Накинула на себе небога свитину, та й пішла як була убрана на весіллі, в жемчузі, в дукачах і самоцьвітах⁷⁾. Ніч була темна, нічого не видко, хоч в око стрель, та й не близько до того козака, з котрим вона кохалась, аж на вигоні за містечком. Іде сотниківна та й іде, нічого їй і не страшно; — не даром люде кажуть, що кохання неначе добрий кінь носить чоловіка. Коли, де не взяється, назустріч їй гайдамака, — хапії за груди; хоч і темно, а побачив, собачий син, жемчуг та дукачі; хотів був зараз позривати, а сотниківна його за руку.

— „Пострівай, — каже, — чоловіче, не руш мого убрання, нехай оттак побачить мене мій коханий; а як вернусь від його, то сама тобі віддам отсі цяцьки!”

Росказала гайдамаці, хто вона і як її пустив старий чоловік до коханка.

— „Диво та й тільки! — каже гайдамака, дослухавши сотниківну: — іди ж — каже — до свого коханка та гледи не збрєши, назад вернись”.

Сидить козак бідолаха в своїй хаті, проклинає свою долю; хоч не зрадила йому його кохана, так все-ж таки стратив її на віки вічні. Зажурився сердешний і горючими сльозами вмивається; коли чує — хтось лапає біля клямки; відчинив двері, — і очам своїм не йме віри: перед ним стоїть сотниківна, убрана як під вінець, неначе з самого неба до його прилетіла.

— „Чи тебе-ж, мое серденько, — скрикнув козак, — я бачу перед собою?”

— „Мене, козаче! — одказала сотниківна, — додержала я свого слова, твоя на всю ніч, з душою, з тілом!”

Притулили один одного до серця та й заплакали: щастя, як і горе, кажуть люде, точить сльози. Як трошки опамятувались, козак і пита сотниківну:

7) Самоцьвіт — дорогий камінь.

— „Як же ти втікла од твого нелюба?”

— „Я не тікала, — одказує сотниківна, — він сам мене пустив!”

Та й росказала йому усе, як було. Замислив ся козак, і йому досталось покрутити вуса і почухать потилицю; думав, думав, зітхнув, та й каже:

— „Коли твій нелюб до тебе такий ласкавий, щоуважив твоє прохання, то й я повертаю тобі назад твоє слово: щоб воно не скривдило тебе на віку! Будь щаслива; якою прийшла, такою й повертай до свого нелюба!”

— Отсей мабуть ще дурнійший од старого повковника! — скрикнув середуший брат.

Суддя глянув на його, та й росказує дальш.

„Повертається сотниківна до дому, а гайдамака вже її стереже. Тільки вгледів, до неї.

— „А що?” — пита цікаво.

— „Нічого”, — каже сотниківна.

Та й росказала гайдамаці, що між ними було.

— „Отсе, які-ж чудні люди”, — обізвавсь гайдамака, чухаючи потилицю. Далі думав, думав, та й каже: „Коли твій чоловік і коханок змилувались над тобою, то й я тебе милую; як прийшла, так і йди собі до свого нелюба!”

— Отсей мабуть ще дурнійший за тих двох! — скрикнув менший брат, аж з місця скочив.

Ну, теперечки, — каже суддя, — слухайте, що я вам казати-му об вашому ділі. Ти, — каже старшому, — рівнинний⁸⁾ чоловік!... Ти (суддя глянув на середущого) дуже ласий до гарних панянок! А ти, — grimnunv на меншого, — злодій, ти загарбав батьківські гроши!

Менший брат сюди-туди, одмовлять ся.

— Признавайсь, — каже суддя: — бери третину, а остатні верни братам; а не вернеш, то ми й сами допитаемось; та ще й на шибениці тебе похитаємо!

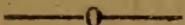
8) Рівний — заздрісний.

Нічого робить меншому брату, признав ся і вернув братам вкрадені гроші.

— Як же теперечки, — спитали брати, — живе старий повковник з молодою жінкою?

— Та нї! — каже військовий суддя: — сотниківна і не думала одружитись з старим повковником; се я брехав, щоб добути правди!

От як-би такого розумного суддю послав нам Господь милосердний!

МЕЖИГОРСЬКИЙ ДІД.

(ОПОВІДАННЄ БАБУСІ).

—0—

Я ще була дівчиною, як ходив до нас із Межигоря якийсь здоровенний дід — пасішник, чи що. Такий якось чудний був, — зовсім і на пасішника не походив. Батько казав, що він літ пятдесят був січовиком, бив ся з Ордою, та вже як зстарів ся, — приїхав на байдаку з кошовим у Межигоря і зробився у ченців пасішником. Отож було, як обридне йому сидіть із ченцями, то й прийде до батька, та й балакають собі у двох, споминаючи старовину; бо й батькові доставало ся на своєму віку бувати у бувальцях. Було, як зачнуть об войні розмовляти, то дідуган зараз і в боки береться, і вус крутиль, і чорта згадує... Йіже Богу правда! Поки ще не випе, то було і многі літа співа і батьку, і матері, і мині, апостола чита, — а голос такий у його був, як з бочки, аж вікна джирчать, аж глина з стелі сиплеться. Як же випив чарку, другу, — то вже годі з писанія, зараз почне пісні співати, баляси точить, та таке вигадувати, хоч з хати тікай; було, я мене зачіпа... Йіже Богу правда! Така вже, бачите, запорозька натура: ні літа її не вивітрять, ні під сивим волосом не сковаеться. І молив ся він якось чудно, не так, як ченці, а мовчки, — поклонів не кладе — а чотків¹⁾ було йому ченці й не настачати ся: уранці подарують, а в-вечері вже не питай, — загубив.

1) Чотки — шнурочок з кульками, щоби рахувати на них свої молитви.

Раз мині довелось і бачить, як він молив ся. Прийшов до нас та й забалакав ся до пізнього вечора, — а тут ік ночі насунули хмари, кругом замазалось, — а там як ушкварить дощ як з відра, зробилось неначе горобина ніч²). От батько і уговорив діда переночуват у нас, бо до пасіки було верстов пять. „Орисю”, каже мині батько: „постели пан-отцеві у съвітлиці” (була у нас через сіни съвітличка). Узяла я перину, подушки і пішла; стелю, — а тут і чернець увійшов. Тільки ввійшов, так і хряпнувсь на-вколішки; як ударить себе в груди, так руки й заклякли в його навхрест; як гляне на ікону, аж очи, що вже од старости позападали, викотились і заблищали, аж побілів, як крейда! Як глянула я на діда, то мині здалось — не то Господь, і стіна почула його молитву!... А ж груди мині заложило, — сама не знаю, як і я опинилася на колінах, і подумала собі мовчки: „Господи, помилуй і мене грішну!” Не довго й моливсь: устав, — тут тільки доглядівсь, що я у съвітличці. „А що ти”, каже, „тут робиш?” А я йому кажу: „Стелю вам постелю”. А він мене цмок — і поцілував... Зараз із неба, мов з печі: „Нехай же”, каже, „тобі за се приснить ся гарний козак”.

Так оттой, кажу, дід і співав і компонував пісні й думки. Раз у неділю, після обід, вийшов у садок і каже мині:

— Хочеш, Орисю, я тебе навчу пісень і думок?

— Навчіть, пан-отче, кажу: — я дуже люблю і пісні і думки.

Я я з-молоду дуже була гостра: було на вулиці, на вечорницях, у досьвітки, в колядці, на ігрищах, ніхто як я перед вела. Без мене не знали, як і за що взяти ся, як і пісню завести. Було як мати не пустить мене на вечорниці, то й парубки порозходяться; а станемо грать ся в хрещика, або в гусей, то ні один парубок, зо всього села, не дожене мене: така була прудка... її-же то Богу правда! А парубки які були!...

2) Горобина ніч — дуже бурлива ніч зо зливою, громами і блискавками.

не теперішнім рівня! Які тепер парубки? оскублені горобці перед тими!... ка-зна на що попереводились... Ті, було зійдуть ся на вечорниці в кармазинах, в блаватас³⁾), у високих смушевих шапках, та як стануть баляндрасить, то й мертвий би розреготав ся, їй-же Богу правда!... А було як понаходять з Київа вартові козаки, то такий гармідер підіймуть, — хоч тікай із села! Нашим парубкам пики порозбивають, оселедці пообривають, всі вечорниці розженуть... Та й нашому брату доставалось: піймають було дівчину — а вже од них не втечеш, і мене ловили, — обступлють та й не пускають: „Се”, кажуть, „відьма: ми її бачили на Лисій горі!” Божиш ся, заприсягаєш ся, так не ймуть віри: „треба”, кажуть, „подивить ся, чи нема у неї хвостика”. І вже, кажу, не втечеш од них і не сковаш ся, хоч пущі такі кругом села були, що не продереш ся, пальця не просунеш. Теперечки і не вгадаєш, де той і ліс був; тоді трава висча була, як тепер дерево... їй-же Богу правда! Косари, було, косять, то аж коси ламають, а теперечки що? і в коліно тієї трави не буде...

Ну, так бачите... що-ж я таке росказувала?... От їй-же Богу забула... Як згадаєш молоді літа, то здається і не вернулась би назад, — там би з думкою й осталась!... Еге, про думки, про ченця. „Хочеш”, каже, „я тебе навчу пісням і думкам? Як я вмру, то вони ще з тобою поживуть який час”. От я і вивчилась, і старшу дочку Оксану навчила, так шкода ж: дочка моя вмерла а з нею і пісні і думки. Та ще як небога і вмерла: наглою смертю, глинище завалилось та й її придавило... Після себе оставила двоє діточок: хлопчика і дівчинку, манюсеньких, ще так тільки що од землі піднялися. Та й сиротам не дав Бог талану: унука оддали в некруті і погнали під Турка, та там десь у шпиталі і вмер, а унучка... Опять забрехалась!... що бо я росказувала?... їй-же Богу забула!... Еге, навчив мене чернечий дід пісням і думкам, і які-ж

3) Блаватас—синя шовкова матерія.

гарні були ті пісні й думки! так до серця й прикипіли. Де б нè була, куди б не пішла, і вони зо мною, як курчата за квочкою. Засну, так і в сон мій залитають, як ті бжілки, що гудуть в вітях липи, як вкриється вона пахучим цвітом; а теперечки усе забула, усе розвіялось, як та роса, що ніхто й не знає, куди вона ховається. Одну тільки думку ще й памятую, та й ту забуду, коли Господь протягне віку. Та й не довго ж минії вже і дихати на сім съвіті: зовсім стара стала, і ноги не держать, і не дочуваю, і не добачаю, а часом так груди заложить, що й голосу не одведу... Сю зіму трохи була не замерзла біля самісіньких дверей. Піднялась страшенна хуртовина, а я й вийшла з хати; тільки переступила поріг, а мене як підхопить вітер — та в сугорб; силкуюсь устать, а мене так і валить, так снігом і заміта; кричу, так що з моого крику, коли вітер на десять голосів і реве, й виє, і скиглить і готовить!... Та вже дівчата, спасибі їм, догляділись, що мене нема, вийшли, вигребли з сугорба та й внесли у хату; трохи не одубіла... їй-же Богу правда!

Що-ж я росказувала?... опять забула... Що за напасть така!... Почну, почну, та й тее... і зібуюсь з пантелику... Чи пак, про думку... Кажу ж вам, що одну тільки і памятую. Дід минії казав, що скомпонував її, як ще був молодим і остав ся після батька та матери круглим сиротою. От слухайте, поки ще не забула:

Схиливши голову козак,
На розпутті стояв,
З своїм серцем неборак
Таку думку гадав:
„Один, як билина в полі,
Чахну, загибаю,
Не по своїй волі
Талану шукаю.
Нема нені, нема тата,
Нема сестри, нема брата,

Нема жінки,
Нема тітки,
Нема волї,
Нема долі...

Моя ж хатина —
В сирій землі домовина!"
А серце йому в одвіт
Такий дає привіт:
„Не жури ся, козаче,
Забудь своє горе,
Оглянь ся, небораче,
На білій сьвіт-море!
Твоя мати — твоя воля;
Батько твій —
Степ сивий;
Сестра твоя — твоя доля;
Брати твої — два пистоля!
Гостра шабля — твоя жінка,
Яничарка⁴⁾ — твоя тітка,
А хатина —
Сьвіт без тина,
Козацька перина!

Мати-воля тебе знарядить,
Батько-степ тебе направить,
Сестра-доля не покине,
Шабля-тітка не загине,
Брати-пистолі оборонять,
Яничарка врагів одгонить.
Іди ж, козак, сьвіт за очима
Неси свою смерть за плечима.
Не бійсь смерти: поки живеш —

Її нема,
А як умреш —
Тебе чорт-ма!"

4) Яничарка — фузія, яку мали яничари.

Ото вам і думочка. — І ті гарні були, так забула ж... їй-же Богу забула!... Стара вже стала, пора б і кісточкам на вічний покой... А здається, буцім ще і не дуже стара. Адже-ж Кротиха старіша од мене: я була ще дівчинкою, а в неї вже було троє дітів, а і досі що-року ходить на Пречисту у Київ пішки... А та — як її?... Дудничиха... так ся далеко ще старіша од Кротихи, а ще держить її Господь на сім съвіті. У той рік, як я виходила за-між, вона оженила сина з дочкою того... як його?... що жив в тім селі, на горі, проти того, що млин збудував... він же ще чумакував... Ні, збрехала!... що я кажу!... не він чумакував, а той... як його?... що біля манастиря пасіка. На умі вертиться, так не згадаю ж... їще-ж біля його хати і верба росте... та ні!... Оттак збрєши!... Не верба — а колодязь... його ж усі знають... Га?... не чую... кахи-кахи-кахи... ох, лишечко! груди заложило... кахи-кахи, ка-хи-кахи-кахи!

Для аматорських кружків!

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА.

АРЕНДАР. Драма в 3-ох діях. (Виступає 3 жінки і 10 чоловік, разом 13 осіб). — Ціна за прим. 25 цнт. За 13 книжочок \$2.50.

АМЕРИКАНЕЦЬ. Веселий образ з життя народу зі співами в 3-ох діях. (Виступає 4 жінки і 9 чоловік, разом 13 осіб). — Ціна за книжочку 15 цнт. За 13 книжочок \$1.50.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ШЛЯХТИЧ. Образ з життя руських робітників в 3-ох діях. (Виступає 4 жінки і 8 чоловік, разом 12 осіб). — Ціна за прим. 30 цнт. За 12 книжочок \$2.80.

БЛУДНИЙ СИН. Образ з життя наших виселенців в Америці в 4-ох діях зі співами. (Виступає 6 жінок і 9 чоловік, разом 15 осіб). — Ціна за прим. 25 цнт. За 15 книжочок \$2.85.

БОНДАРІВНА. Драма в 4-ох діях а 5-ох відслонах. (Виступає 3 жінки і 12 чоловік, разом 15 осіб). — Ціна за прим 20 цнт. За 15 книжочок \$2.25.

ВИХОВАНЕЦЬ. Народна комедія в 3. діях зі співами і танцями Л. Янчука. — (Виступає 5 жінок і 7 чоловік, разом 12 осіб). — Ціна за примірник 25 цнт. За 12 книжочок \$2.25.

В НЕВОЛІ ТЕМНОТИ. Комедія з життя русько-амер. народа в 3-ох діях. (Виступає 4 жінки і 8 чоловік, разом 12 осіб). — Ціна за прим. 25 цнт. За 12 книжочок \$2.25.

ГОСТИНА СЬВ. НИКОЛАЯ. Драматична гра в 4-ох виходах. (Виступає 6 осіб). — Ціна за прим. 10 цнт. За 6 книжочок 50 цнт.

ДВА ДОМИКИ І ОДНА ФІРТКА. Комедія в 1. дії. (Виступає 3 жінки і 5 чоловік, разом 8 осіб). — Ціна за прим. 15 цнт. За 8 книжочок 90 цнт.

ІЦКО-СВАТ. Комедія в 1-ій дії. (Виступає 2 жінки і 5 чоловік, разом 7 осіб). — Ціна за прим. 10 цнт. За 7 книжочок 55 цнт.

МУЖИКИ АРИСТОКРАТИ. Народний образ в двох діях. (Виступає 3 жінки і 7 чоловік, разом 10 осіб). — Ціна за прим. 15 цнт. За 10 книжочок \$1.15.

МАНІГРУЛА. Комедія в одній дії з іспівами і танцями. (Виступає 2 жінки і 10 чоловік, разом 12 осіб). — Ціна за прим. 10 цнт. За 12 книжочок \$1.00.

НАТАЛКА ПОЛТАВКА. Оперетка в 3-х діях. (Вистуває 2 жінки і 4 чоловіки, разом 6 осіб). — Ціна за прим. 20 цнт. За 6 книжочок 90 цнт.

НЕВОЛЬНИК. Драма в 5-ох діях зі співами і танцями. Усценізував Карпенко Карій (Тобилевич). Після поеми Тараса Шевченка. — (Вистуває 2 жінки і 14 чоловіків, разом 16 осіб). — Ціна за прим. 15 цнт. За 16 книжочок \$1.80.

НАСТОЯЩІ. Комедія в 1. дії. (Вистуває 2 жінки і 3 чоловіки, разом 5 осіб). — Ціна за прим. 20 цнт. За 5 книжочок 75 цнт.

ОХ! НЕ ЛЮБИ ДВОХ! Оперета в 3-х діях. (Вистуває 4 жінки і 8 чоловіків, разом 12 осіб). — Ціна за примірник 25 цнт. За 12 книжочок \$2.25.

ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ, ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ. Народна драма зі співами в V. діях М. П. Старицького. В перерібці Александрова. — (В сій штуці вистуває 8 жінок і 7 чоловіків, разом 15 осіб). — Ціна за примірник 30 цнт. За 15 книжочок \$3.35.

СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ. Українська оперета на 3 дії. (Вистуває 2 жінки і 6 чоловіків, разом 8 осіб). — Ціна за прим. 50 цнт. За 8 книжочок \$3.00.

СІЧИНСЬКИЙ-ПОТОЦЬКИЙ. Драма в 5-ох діях. (Вистуває 5 жінок і 20 чоловіків, разом 25 осіб). — Ціна за прим. 50 цнт. За 25 книжочок \$9.38.

СТРІЛЯЙ НА СМЕРТЬ. Робітнича драма в 1-ій дії. Пер. з анг. мови Ст. Макар. (Вистуває 3 жінки і 6 чоловіків, разом 9 осіб). — Ціна за прим. 15 цнт. За 9 книжочок \$1.00.

СВЕКРУХА. Комедія в 3-х діях, Льва Лопатинського. (Вистуває 3 жінки і 4 чоловіків, разом 7 осіб). — Ціна за прим. 25 цнт. За 7 книжочок \$1.50.

СТРАЙК. Сценічний образ в 3-х діях з життя хліборобів в Галичині. Написав Н. Струтинський. (Вистуває 3 жінки і 11 чоловіків, разом 14 осіб). Ціна за прим. 20 цнт. За 14 книжочок \$2.10.

ТАТО НА ЗАРУЧИНАХ. Міщанська пригода в одній дії. (Вистуває 5 жінок і 6 чоловіків, разом 11 осіб). — Ціна за прим. 10 цнт. За 11 книжочок 85 цнт.

Замовлення враз з належитостю належить висилати на адресу:

„S V O B O D A”
83 Grand St., Jersey City, N. J.